

GAZETA LITERARĂ

pag. 4:
NICOLAE VELEA
Intreprerere

pag. 5:
FĂNUȘ NEAGU
rîpa

Anul X nr. 27 (486) — Joi 4 Iulie 1963

ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

CREIOANE

Un April Rivnă Trindăvie

Intr-o ramură-nflorită
E-agătat un cuib, în tei.
Ramura e legănată,
Legându-și cuibul ei.
Vîntul murmură prin floare
Adormind-o cu descîntul.
Pasărea suride-n aripi,
Cunoscînd că-i numai vîntul.

Mi-a zburat demult din floarea
Sufletului pasărea,
Aripi ca-ntr-o fulgă cicoarea,
Verde-n piept ca mazărea.

O tot caut de atunci
Prin pădure, prin copaci.

Pasăre cu aripi lungi,
Unde ești și ce mai faci ?

Ingreuiate de pămîntul din răzoare
Petalele au năzuit să zboare,
Cum nu fuseseră sortite la-nceputuri,
Desprîse de țărîină și desfăcute fluturi.
Dar înșelate-n rivnă cit mai sus,
Să se-nvrîtească-n jurul lămpilor s-au pus.

Zace pe cărți un fluture întins,
După ce candela și mie mi s-a stins.

Nu se-șeptea că, rupt de pe tulpînă,
Îl va ucide visul fanatic de lumină.

Intr-o lumină-a foc scăpărătoare,
Se-nfînde-amiaza zilei pe oraș,
Biserica, în cor, ca un ostaș,
O dogorește-n secetă arșița.
Ce bine-i stau pridvoarelor ei șița
Și petecul de prispă, de umbră și răcoare !

De-aș fi biserica din poarta mea,
Încinsă cu picturi medievale,
Să-i mai deschid altarul n-aș putea,
Cu stranele mai șubrede și goale.

Un vultur în văoaie se ridică,
Pe cîț se-nalță mi-e mai frică.
Gîndule înger nu zbura. Noroc !
Să vezi că și vulturele ia foc.

Iunie 1963

TUDOR ARGHEZI

Se împlinesc în acest Iunie 1963, cincizeci de ani de cînd s-a stîm, cu mîntea întunecată, spiritul luminos care a fost Ilarie Chendi, scriitorul lucid, vioi, înțel, măsurat, entuziast, ironic și plin de poezie.

A fost fulgerat de aceeași nemiloasă boală ce ni l-a răpus pe Eminescu și, cîteva zile înainte de moartea lui Chendi, pe Șt. O. Iosif.

Pe Ilarie Chendi, desenatorul vremii îl prezentau ca pe un Mefisto-spadasin. El era, totuși, un om plin de omenie, un tandru, o inimă caldă, dornică de afecție și de prietenie. Își dăruia prietenilor toată afecțiunea și căldura inimii lui de romantic întirziat.

Necrutător cu mediocritățile, ironizînd excesele personalităților excepționale (cheme-se aceștia Al. Macedonski sau N. Iorga), Ilarie Chendi a trecut prin viață ca un om muncitor, ordonat, cu toate aparențele lui de boem incorrigibil.

În curent cu mișcarea culturală universală, el prezenta, cel dintîi, acum aproape șaptezeci de ani, cititorilor noștri, pe Bernard Shaw și alți corifei ai literaturii mondiale.

Ilarie Chendi

Trecuse munții ca mulți tineri transilvăni. Abia după ce s-au scurs cei zece ani reglementari de exil s-a reîntors pe plaiurile natale, în 1908, la Sibiu, unde mă aflam atunci și eu, ca secretar de redacție al revistei săptămînale „Țara noastră”, dirijată de Chendi și de Octavian Goga.

Îl cunoscușem cu vreo doi ani înainte. În București, în redacția „Vieții literare și artistice” pe care o conducea, împreună cu alți doi fruntași scriitori ardeleni, George Coșbuc și Ion Gorun (Al. Hodos).

Redacția acestui săptămînal cu mare circulație se afla pe strada Enel la numărul 7, într-o casă cu etaj, față-n față cu Biserica dintr-o zi, casă apar-

ținînd pictorului Carol Satmary și apoi fiului acestuia, Alexandru Satmary, pictor și el. Ilarie Chendi locuia în camera cea mai spațioasă de la etaj, cu ferestrele spre biserică. Un „salon” pe care, pe vremuri, îl ocupase și Mihail Eminescu.

Acolo m-am dus, într-o zi, băiețel timid, cu un caiet de versuri la subțioară. În penumbra încăperii am văzut adîncit într-un fotoliu, un domn pușințel, cu bărbuța, care parcurea o gazetă. Nici n-a ridicat capul cînd am intrat. Era George Coșbuc.

Poeziile cu care băteam la ușa „Vieții literare” (n-aveam mai mult de șaptesprezece ani) și se chemau „Zări senine” (pe urmă „Noaptea albastre”)

pe prezentasem editurii „Minerva” al cărui referent literar era poetul Șt. O. Iosif.

Acest bun prieten al meu de mai tîrziu și care mi-a scris pe ultimul său volum de poezii „Celui care vine de la cei care se duc”, Șt. O. Iosif, îmi respinsese stihurile prezentate „Minervei” sfîtuindu-mă, printre scrisoare, să renunț la poeticescul meșterug.

Nu l-am adus aminte niciodată blîndului, delicatului Șt. O. Iosif de acel descurajător răvas care, precum vedeți, nu m-a descurajat... Lui Ilarie Chendi i-au plăcut versurile adolescentului. A început să le publice la loc de frunte. Încetul cu

încetul, mă făceam cunoscut. Trei băieți urmaș să cucerim Par-nasul român: Lazăr Iliescu, Victor Rath și cu mine.

Criticul temut, acel teribil Mefisto-spadasin, m-a primit cu dragoste de frate mai mare, m-a tipărit apoi, schițe și nuvele, precum și cronici rimate pe cari le semnă R. Victor, cea mai mare parte parodii ale poezilor de-atunci, gen pe care, după cîteva ani, l-a ilustrat mult talentatul Gh. Topirceanu.

Ilarie Chendi m-a luat apoi ajutor de secretar. Redactam împreună, revista tipărită în atelierul „Adevărului” pe hîrtie velină, gălbui. În fiecare vineri seara „Viața literară” era încheiată. Miroseala proaspătă a cer-neală. Constituția trofeul nostru săptămînal.

Gata numărul, Eftimică, exclama Ilarie Chendi, cu o tîrîșoară jovialitate.

— Gata, zapucile !
(Eu îi spuneam „zapucile”, el, Goga

Victor EFTIMIU

(Continuare în pag. 6)

ACTUALITATEA

ȘI RIGORILE PROZEI SCURTE

A existat o perioadă în care critica literară desfășura o activitate revendicativă în jurul schiței și, în genere, al prozei scurte, o perioadă a pledoariilor și îndemnu-riilor, (poate de aceea, în vocabularul multora, schița, povestirea deveniseră, printr-o forțare a granițelor, un adevărat „gen” — „genul scurt”). Cauza odată cîștigată, critica și-a schimbat, firesc, obiectivele, trecînd la analiza și încercări de sinteză. S-a discutat, cu puncte de vedere interesante, asupra împlinirii reportajului cu proză de ficțiune în schițele unor tineri, asupra semnificației dezbaterilor cu caracter etic abordate în proză etc. Toate acestea în urma faptului că în publicațiile literare și-au făcut loc din ce în ce mai mult lucrări care într-o formă concentrată atacă teme de o imediată actualitate. Se impune, deci, continuarea și adîncirea discuției.

Citînd o serie de schițe și povestiri publicate de reviste literare în ultimul timp, înclin să le raportezi la ceea ce aș numi formula ideală a speciei, implicit la „micile” capodopere ale literaturii universale; aceasta nu dintr-o nevoie de comparație sub raportul valoric, ci din sentimentul că undeva trebuie să fie dată măsura integrală a posibilităților artistice proprii unei specii pe care unii, mai ales dintre tinerii prozatori, se pare că nu vor s-o considere dificilă, pretențioasă. Căci a fi scurt nu înseamnă a spune puțin, după cum a spune mult nu presupune neapărat a fi lung. În moartea funcționarului de pildă, Cehov a definit într-un episod decisiv un întreg univers moral, rod al unui sistem opresiv prelungit în cele mai intime zone ale conștiinței, după cum Caragiale a concentrat în *Domnul Goe...* esența unui tip de educație. Astfel de schițe îți oferă întotdeauna ceva mai mult, peste limita particulară a momentului sau personajului,

îți deschid infinite perspective asupra vieții social-morale, asupra unei epoci chiar. Vreau să spun că schița sau povestirea are posibilitatea (și sarcina artistică) de a servi un sens uman larg și bogat; de a comunica un adevăr definitiv, eventual hotărîtor în plan individual și totodată o descoperire în plan uman general, în sfințită și concluzie inedită și interesantă privind compartimentul de viață oglîndit.

Din păcate, multor schițe aparute în paginile publicațiilor noastre literare, le lipsește ambiția de a realiza o investigație mai întinsă și mai profundă a vieții, de a descoperi acele elemente caracterizatoare (pentru personaj sau împrejurare) care să intereseze într-un grad înalt pe cititor. Întîlnim bucați de proză în care, în loc să se spună mult pe un spațiu restrîns, se spune extrem de puțin, aproape nimic (nimic revelator, firesc) pe un spațiu ce, evident, devine imens, ca o haină de imprumut, în raport cu puținătatea substanței artistice. Atenția prozatorului se transferă pe arii periferice ale realității (se vorbește altfel de realitatea exterioară cit și de cea interioară, psihologică), ideea, de obicei amnică, este autocată sub apăsarea unor detalii fără semnificație. În schița *Cei doi și chipule*, apărută în *Isajul literar* nr. 2 sub semnătura lui Mircea Radu Iacoban, „cei doi” tineri eroi sînt confrunțați cu scurgerea ireversibilă a „chipulei”: el trebuie să-i mărturisască ei sentimentele de care este animat, dar amîna atît de mult explicația decisivă, dintr-o timiditate firească vîrstei, încît „chipule” se consumă și „cei doi”, vai, nu realizează pasul hotărîtor. În acest timp, eroul, Marin, se îndelîncește cu o degustătoare vîntoare de lîlcei, relatănd în amănunțime de autor, și cu o conversație anodină, care nu comunică nimic cu privire la identitatea moral-psihologică a personajelor. Unica descoperire pe care o face atît scriitorul cit și cititorul este... timiditatea eroului. Nu e totuși prea puțin ?

Dacă în două dintre schițele publicate în *Tribuna* nr. 16/1963 (respectiv *Mapa de vinilin* și *Nevermoore*), Pavel Aioanei reușește să reliefeze momente caracteristice și revelatoare, în cea de a treia schiță, *Vechiul prieten*, se chinuie inutil să extragă semnificații profunde dintr-un fapt convențional, neinteresant. O familie de colectivști își cumpără un aparat de radio care, firește, aduce în casă un semn al noului civilizație; tatăl și fiul par încantați de achiziție, în timp ce mama, ori de cîte ori rămîne singură acasă, se întoarce la vechiul

Dumitru SOLOMON

(Continuare în pag. 6)

Cîntecul meu

Prins de-amintiri din tinerețea mea,
Eu mi-am luat vîoaia de-altă dată,
Să mai încerc și-acuma o sonată,
Și mi-am plecat obrazul cald pe ea.

Dar degetele-mi tremură pe strune
Și-am înțeles că iar nu se mai poate,
Că sîrmele nu sînt nici ele bune,
Că s-au uscat și sînt osificate.

Arcușul scîrșia un fel de plîns.
Doar cîntecul era în mine viu
Și cu vîoaia lui cu tot l-am strîns
În cutioara lor ca-ntr-un sicriu.

Mi-a fost cîndva și flautul aproape
Și tînerese-am încercat să caut
A-mi pune dragostea în cînt de flaut,
Dar mina n-a mai nimerit pe clape.

Și nici din flaut n-am putut să cînt,
Că n-am nici suflul de odinioară
Și-am scos din el, mai tristă ca din vîoaie,
Lugubru șuierat prelung de vînt.

Am început atunci să cînt din gură,
Că-n jur cînta întregul meu popor,
Și am cîntat și eu cu el în cor,
Și cînt de dragoste și cînt de ură.

În ritm cu el mi-am potrivit și pasul
Și m-am gîsit iar tîrziu și vioi
Și-am învățat și alte cînturi noi
În care-mi simt tot mai puternic glasul.

Și acest cînt străbate-ntr-un pămîntul,
Că vorbele-i sînt calde și umane,
Că-l cîntă-n lume mii și milioane
Și ca pe un polen îl duce vîntul.

Acesta e și cîntul tinereții.
În el, e tot, — și dragostea cea pură
Pe care și-o șoptesc din gură-n gură
În nopți cu lună, — fetele, băieții...

Mogoșoaia 2 iunie 1963

Demostene BOTEZ

Siuțghiol
Fotografia:
SANDU MENDREA

pag. 2:
Ș. CIOCULESCU
medalion liric

pag. 8:
HEMINGWAY
povestire

pag. 7:
V. MÎNDRA
cronica dramatică

VIUREBREANU SI CRITICA LITERARA

Liviu Rebreanu și Victor Eftimiu.

Liviu Rebreanu nu este un scriitor discutat; el nu stăruiește mai puțin interpretative, controversate ascultate, toată lumea este de acord de la început asupra valorii excepționale a scriitorului său. Critica noastră marxistă a avut o analiză substanțială asupra operei lui Rebreanu, a dezvoltat realismul și fundamentul exemplar, a subliniat puternic realizările de apogeu ale scriitorului și a explicat contradicțiile și esurile. Dar recunoșterea astăzi unanimă a însemnării creației acestuia masive în cuprinsul literaturii române nu epuizează problema, lăsa încă destul loc interpretărilor noi, sublinierii aspectelor încă neinterpretate. Un acord unanim este împotriva aparențelor, departe de a se fi realizat efectul. Faptul confirmă marea vitalitate a operei lui Rebreanu, caracterul ei actual și contemporan.

Liviu Rebreanu vorbește mereu exigentelor timpului nostru, el este un scriitor contemporan prin excelență și faptul că opera lui continuă să ridice „probleme” este simptomatic. În paginile care urmează ne-am propus să parcăm, foarte sumar decodată, unele aspecte caracteristice ale criticii literare față de marea prozator și să desprindem acolo unde ni s-a părut că este cazul, posibilitățile unor discuții, a unor controverse creatoare de natură să folosească în teorie și în practică și unele mai bune recepții a valorilor conținute în opera lui.

Pe măsura întregirii romanului lui Liviu Rebreanu în circuitul realizărilor majore ale scriitorului românesc, s-au spus în critica recentă câteva lucruri interesante, s-au făcut observații subtile și încă vii, peste care este mai puțin decât evident că nimeni nu poate trece cu indiferență. Aceasta chiar și în cazul când adevărurile vii, parțializate, dobândite prin contactul serios cu opera de creație, erau subordonate unui sistem estetic inacceptabil din punctul nostru de vedere. Apariția romanului *Ion* (1928). Eugen Lovinescu o saluta ca pe un eveniment de mare însemnătate, al maturității încercate într-o scriere adevărată, spectacol pe care Rebreanu, acest „adaptor de traseră pentru piramide faraonice” îl arăta epocii sale „grăbite și frivole”, saluta „sfârșitul de a lărgi cadrelor romanului modern până la epopee”. Vedea în *Ion* „cea mai puternică creație obiectivă a literaturii române”, vedea „japoanele țărănești” noastre, prinsă în celula unui sat ardelenesc, echivalentul românesc al monumentului *Georgescu Război și pace* (Critice VIII, secțiunea 2). Înțelegând ușor de ce și trebuia să aibă o „viziune” asupra lucrurilor, scriitorul aproape nebăgat în seamă al criticilor searat și al unei literaturi năvalnice „serice și inestetice”, saturată de anghinose „de expresivitate și trivitate”, să treacă peste „temelia alt de subredă” și să revendească „realizarea vastă și solidă a lui *Ion*” în spiritul teoriilor sale estetice (evoluția necesară de la liric la epic și de la subiectiv la obiectiv) care păreau să-i fi fost în strâmt confirmare.

Eugen Lovinescu are meritul de a fi înțeles prințre cei dintâi valoarea excepțională a romanului în contextul literar al epocii, de a fi subliniat cu tărie și putere de convingere că se cristaliză, prin apariția acestui roman, un moment de cotitură și chiar încercarea (nu prea concludentă) de a afla direcția sale critice impunătoare și neșleptă realizare constituie, cum am spus, dovada că a intuit întreaga însemnătate a momentului. Nu e însă mai puțin adevărat că de atunci s-a criticat se lega și cineva din predecesiții îndelung strălucitori, de circulație neîntreruptă în epoca dintre cele două războaie.

După ce a reliefat în chipul cel mai energic și mai îndreptățit obiectivitatea și marea înțelegere a lui Rebreanu, criticul a trecut la marea lui romancier, critică și-a grăbit, în spiritul concepției sale estetice, să arbiereze conceptul într-adevăr fundamental pentru înțelegerea operei lui Rebreanu, un conținut fals, arbitrar și confuz. În acest plan (definiția conceptuală de obiectivitate epică) E. Lovinescu este un initiator de schemă. Ignorând tendința nec realităților de esență umană și populară în fațete de apogee ale creației, critica decrta că obiectivitatea melancolică însemnă „suprănatând îndurerat”, apăsătoare înțelegere în fața „fărădelegii” și „a călătoriei în timp”, înțelegerea lui Rebreanu „rafinată în chip feroc asupra artei, scotind literatura lui Rebreanu „din inferioritatea literaturii de luptă, înălțând-o pe treapta unei creații fără cauze eficiente și finale vizibile”. Fără țărni este, la E. Lovinescu, și judecata asupra eroului, pe care îl crede „reducus... la un singur instinct: simplifica și necredincios, așa încât, fără a-și face mai probleme, cu toată seriozitatea, criticul concepe că poate da la sfârșitul lui Rebreanu asupra „cece se însemnă” „adevărul” învâlmășit pe neînțeleptul creator de viață și omnigeni sint, de fapt, complicați, că în consecință arta „trebuie turnată în tiparele multiple ale vieții”. Romanul lui Rebreanu, tocmai din cauza acestei simplificații în caracterul eroului, îi apărea ca deficient sub aspect „interesului dramatic” sau, cum am zice noi astăzi, lipsit de conflict („deoarece într-un sufer dominat de o singură pasiune nu mai sunt cu puțină complicități”). Tot Eugen Lovinescu este unul din autorii formulei (de carecrua cred și în zilele noastre) după care Rebreanu ar reprezenta un tip de scriitor primitiv, rudimentar, de o forță prea elementară, autorul unei literaturi „lipsită de orice intelectualitate și incapabil să analizeze conștiința („istoria literaturii române contemporane”). Ideea aceasta este, în realitate, puternic dezmințită nu numai de *Pădurea spinuză* dar, într-un fel tot atât de caracteristic - de epopea țărănească.

Cit de puțin îndreptățită, la un examen obiectiv al realităților, era afirmația lui Lovinescu: „Romanul d-lui Rebreanu reprezintă realizarea integrată a ideii de sămănătorie” (Critice VIII, p. 129) deznădănit chiar de felul cum înțelega criticul să o argumenteze - o dovedea reacția de o caracteristică violentă a lui N. Iorga, apostolului inuși al curentului sămănătorist. Această reacție nu era în ea, evident, nimic surprinzător. Instruct *Ion* reprezenta o enormă înfrimare a sămănătorismului în cuprinsul literaturii române, dovada zdrobitoare a precarității teoriei și ideologiei sale - și el dușat ar fi fost numai să se oprească. Asupra impunătoare a acestor judecăți grele, neobișnuite, venisese suferința „proză de zădărnici”, „personalitate permanent amărită”, „diformare instinctivă sau voită”, „romanul cu optzeci de personaje, cu violenți și omoruri, cu toate manifestările brute, prezințate crud, ca un cadavru putred pe care l-ar scutura cineva de un picior”, „realism de o sălbătică suspensivitate”, „rețea stil de jandarm care conștient înfățișează petrecute în raionul său”, „lume groaznică”, „indiferență în raionul său”, „grămadă de flăcăi ce fac curte teletor”, „fete care se lasă moarte la cea dintâi atingere a flăcăului”, „afapt, ba încă ce fapte!” (*istoria literaturii românești contemporane*, II, 298-299). S-ar părea că aceste crude judecăți (amintind cunoscutul „tablou sinoptic” întocmit de H. Santelievici pe baza literaturii lui Sadoveanu) nici nu merită a fi evocate decât ca o curiozitate de istorie literară, este o lăcomie aproape de sine și cine ar sta să le mulțumească serios și sistematic, forțând un cârmă multă vreme deschis, pe care lăcomia lui Rebreanu este aici departe de o literatură a cotidianului strimț înțeles, a vieții așa-zis banale și curente: „*Ion*” opera unui poet epic care cîntă cu solemnitate holoșism dezagregant. Rebreanu reafirmă aici moartea. Romanul e făcut din cîntări vădit ca-

regretabilă. (dăruind în unele puncte pină astăzi) s-a dovedit a fi spiritul judecăților formulare de N. Iorga: Nu găsim oare în aceste teribile invective (mai puțin firește, formal) pârădina absolută și esențială a altor judecăți: ale criticii literare? În formulările „desigur, mai ponderate și subțilitate și descoperi - faptul nu trebuie să ne deruteze - ca semn schimbat, în sensul că preface repeta în motiv de admirație, de încântare) nu s-au repetat în nici de variație, constanțele acestor, cînd s-a vorbit de *Ion*, de *Răscoală*? Caci ce altceva vor să însemne „suprema îndreptărită”, „măreț de simpatie”, „imposibilitate”, „indiferență totală”, postulate ale criticii lui E. Lovinescu în legătură cu *Ion*, sau „dizocia de bine și de rău” (Principii Constantinesc) etc. etc. de ce să-l crezi stil de jandarm care conștient înfățișează petrecute în raionul său”, încornat de teoreticienii sămănătorismului politic și literar?

Imaginea unui Rebreanu trist, simplă, elementară și masiv, acreditată în critica în genere favorabilă marelui scriitor nu este falsă, dar absolutizată - într-o formulă definitivă de largă circulație de un credit nelimitat și subțitetea de voce conștientă, respecta de amănunțit ca orice deplină înțelegere a operei lui Rebreanu - și o călătorie în epocă în care marea creație adevărată via, organic și concret al omnișigil operei. Să se crează că această formulă s-a de spus din loc: examenul critic, conștiință cu viața operă, pentru a conștienta că adevărul este? Nu există cumva poezia ca să simplificați la ceva ce poate fi acceptat, formula să ascundă vederea țării în fel de reale revelații ale aceste opere atât de puțin potrivită prin natura ei la oarecărui „realism” limitat? Să se creze că este „realism” în literatura internă problematică, valoarea neapăsătoare, tot ce răsună la Rebreanu în conștiința cu sentimentele estetice de astăzi, caracterul de „realism” este încă pe de departe, în umbră, călătorie de măgălină a secolului, ca pe o metodă frumoasă, veche și modernă acceptată, caracteristică cu acțiunile principale asupra aspectului simplă, trist și masiv.

Formele caracteristice pentru felul în care a fost citit și recepționat romanul *Ion* de către Lovinescu, înțelegând că se înțelegă literatura internă problematică, valoarea neapăsătoare, tot ce răsună la Rebreanu în conștiința cu sentimentele estetice de astăzi, caracterul de „realism” este încă pe de departe, în umbră, călătorie de măgălină a secolului, ca pe o metodă frumoasă, veche și modernă acceptată, caracteristică cu acțiunile principale asupra aspectului simplă, trist și masiv.

Formele caracteristice pentru felul în care a fost citit și recepționat romanul *Ion* de către Lovinescu, înțelegând că se înțelegă literatura internă problematică, valoarea neapăsătoare, tot ce răsună la Rebreanu în conștiința cu sentimentele estetice de astăzi, caracterul de „realism” este încă pe de departe, în umbră, călătorie de măgălină a secolului, ca pe o metodă frumoasă, veche și modernă acceptată, caracteristică cu acțiunile principale asupra aspectului simplă, trist și masiv.

Rămâne de văzut cât adevăr conține această reconstituire și dacă nu cumva opera lui Rebreanu era ea însăși o expresie înaltă a literaturii „semplice”, nevădit doar menirea de a pătrunde prin-o sămănătorie în lumea noastră, sămănătorie de elaborare mai subtilă. Schimbarea în conștiința de astăzi, din estetică barba și curiozitate revizionare eratică „elementară” și „spontaneitate” artistică creator, bogăția caracterului complex, dezmințirea intelectuală, încă ideologică, - a receptivității imaginii unui Rebreanu „elementar”, „apăsător” nu însemnă decât a pune la punct o chestiune de istorie literară: aceasta este o problemă a actualității care mai vii, ca de altfel aproape toate problemele ridicate de studiul romanului lui Rebreanu. Cînd a scris *Răscoală*, Rebreanu gândea cu totul altceva decât atunci cînd a scris *Gorila*.

La cea dintâi afirmare a lui Rebreanu ca romanier Tudor Vianu scria în „Viața românească” (1921) un articol în care sublinia că prin *Ion* viza satul ardelenesc s-a dovedit în literatură „o creație complexă, via fierăbrentă, bogată în animație de observare” și înțeles seria considerabilă cu formularea: „*Ion* este adevărată poezie a satului românesc”. Evoluția conștiinței noastre de elaborare mai subtilă. Schimbarea în conștiința de astăzi, din estetică barba și curiozitate revizionare eratică „elementară” și „spontaneitate” artistică creator, bogăția caracterului complex, dezmințirea intelectuală, încă ideologică, - a receptivității imaginii unui Rebreanu „elementar”, „apăsător” nu însemnă decât a pune la punct o chestiune de istorie literară: aceasta este o problemă a actualității care mai vii, ca de altfel aproape toate problemele ridicate de studiul romanului lui Rebreanu. Cînd a scris *Răscoală*, Rebreanu gândea cu totul altceva decât atunci cînd a scris *Gorila*.

Recent, academicienii Tudor Vianu a dat o expresie sintetică observațiilor sale legate de cunoașterea personalității și operei lui Rebreanu în excelentul capitol memorialistic intitulat *Marșul scriitorului* (v. Jurnal).

Formulările strălucite, deosebită de perspectivă și noi asociată la academicienii G. Călinescu, sint încă în memoria noastră. „Mărețul creației epică este azi dezvoltată în profunzimea sa, este erudită, precă deznădănită și totuși de o acțiune carenă. Calitatea epopeică a romanului este definiția cu forță și se răspunde în felul acesta de un argument cit se poate de convingător afirmând că Rebreanu n-a transformat ideile sale în realitate, presa a „pastigat” viața aglomerând detaliile adesea dar terne: „Rostogolirea romanului este epopeică și prin neînțeleptele evenimente familiale din casa lui Herdelea autorul cîntă simfonie” (Jurnal, românia pag. 648). Așadar pentru a obține calitatea epopeică scriitorul nu recurge la idealizare ci se menține strict în planul vieții, al evenimentelor de tipicitate extremă, epopeea nu însemnă neînțelegerea la o viziune critică și social diferențiată („Herdelea e lată prudent, umil ca să-și poată crește progenitura, d-na Herdelea e mama împușcată”, neocaută dar cu repulșe de ideile generale. Laura e fata de măritat întâi, Ghigi și fata de măritat pe urmă...”). De fapt, epopeea este aici departe de o literatură a cotidianului strimț înțeles, a vieții așa-zis banale și curente: „*Ion*” opera unui poet epic care cîntă cu solemnitate holoșism dezagregant. Rebreanu reafirmă aici moartea. Romanul e făcut din cîntări vădit ca-

dențate în stilul marilor epopei. (649). „O lectură rea - avertizează G. Călinescu - fără gravitate a cîntului, prăbușește totul în banal”. „*Ion* e un poem epic, solemn ca un fluviu american, capodoperă de măreț liniștit” (p. 649). Și în analiza consacrată *Războiului* deservim adevăruri definitive. Faptele neînsemnate, foarte obișnuite „aruncate acum cu metoda în subconștiința infernizată” pregătesc marea explozie, „devin enorme motivări ale furtunii”. G. Călinescu are și meritul de a fi văzut limpede și de a fi formulat în chipul cel mai energic, dureros adevăr asupra „felului greșit cum s-a desfășurat talentul d-lui Rebreanu”. „*Jar*”, „drama pierde orice seriozitate și în tonul de parodie”; *Gorila*: „scrierea cea mai rea a lui Liviu Rebreanu, înfățișând nivelul de jos al mijloacelor sale”.

Magistralul studiu conține însă și observații care ar putea fi supuse discuției, ele trebuie semnalate pentru a face să progreseze cercetarea creatiei lui Rebreanu în tot ce are aceasta mai specific. Nu există, cred, suficient temei spre a considera că marile pinze epice sînt „din cîmpul vîntului rădmîntare” (647), că investigația psihologică privește „sufletul întunecat, quasi-besit”. Aceste particularități ale creației literare în realitate - calitatea epopeică, marea solemnitate a creației lui Rebreanu, în fațete sale majore. În relațarea conținutului din năvele, criticul - după părerea noastră - nu poate rezista ispitelor de a face arăta personal, astfel că acest conținut apare simplificat, caricat, se ia năvelul toată adinea lor omne. Anunțite rezerve provoacă și felul cum este conceput Ion („nu e inteligent”, „lăcomie obscură”, „Ion nu e însă dect o brută, căreia sînterea îi ține loc de inteligență”, „făcîndu-l un animal pin de candoare” etc.).

Am crezut că e vorba de o natură monstruoasă, oricum cu totul particulară - dar criticul asociază că: „Toți făcînd din sat sînt varietăți de Ion” (648). Sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a naturii lui Rebreanu. Într-un articol din *Ion* (648), sînt trecute cu vederea noștele caracterologice ale eroului de o strînsă determinare socială (apăsînd, în recenta prefață la *Ion*, asupra acestor determinări sociale. Paul Georgescu reacționează îndreptățit la încercarea de a transforma eroul într-o brută, însoțită de îndreptățit înțelegerea caracterului și a natur

Întreerupere

Familia Merdenele era o familie întreprinzătoare. A spus-o cel dintâi, Tudor Dindelegan dar cum el e ocupat acum cu altceva, am să mă lămuresc cu ce este cu familia aceasta și ce a vrut Tudor Dindelegan să spună.

Familia Merdenele stă sus pe culmea Grohotișului și miroasă a capre. Și pe drum, jos, după ce coboară de pe culme toți ai casei miros la fel. Asta pentru că sînt cinci și trăiesc din laptele a patru capre și din pensia bătrînului, a lui Iancu Merdenele.

Iancu avea pensie pentru că fusese ani, zece de ani, funcționar al comunei și nu pentru că — așa cum credeau cei mai mulți — îi lipsea un picior. Piciorul îl pierduse din cauza unei bubbe. El ocolea întotdeauna oamenii necunoscuți. Aceștia, nestiutori, îl întrebau în ce război și-a lăsat piciorul și lui îi venea greu să spună că n-a fost vorba decît de o bubă.

Iancu făcuse o școală de meserii într-un sat din vale și la o petrecere cu poporul, un prefect îl văzuse cuvințios și cumpărat și-l adusese la primărie. Aici lăudase corect și sperios pînă la pensionare. Cînd încă nu împlinise douăzeci și opt de ani fusese omul de Salga Mosorel, fata frumoasă și falcică a unor proprietari de munți. Ea fusese legănată numai în bine și răsfat. Pleca uneori cu lunile la Rîmnic, la Pitești sau București, burdușită de bani și îmbrăcată în costume naționale strălucitoare. Acolo petrecea cum și cu cine vrea și nimeni n-o întreba cum petrece și arunca banii pentru că întorsă acasă, în munți, era Leuță, tristă și răutăcioasă.

Salga se speriea din senin că ar putea rămîne fată bătrînă, se năpustise pe Iancu, de adevărate leșne și-l luase sus în munți la ea. Fotografia de nuntă îi înfățișa astfel: el, subțire, înalt și slab, cu o privire cîștăită și îndărătnică dar puțin speriată, îmbrăcat în un veston negru încheiat sever la gît. Mai avea niște pantaloni albi de șal, cam scurți, pentru că nu-i acopereau gleznele și era încheiat cu niște pantofi cam uscați, cu botul ridicat nițel în sus. Ea era îmbrăcată într-un costum național scîmpărat, cu fluturări de aur pe ie, surzind toată, parcă toată de veselie, frumoasă și împlinită dar la hotarul dintre împlinire și oboseală și moliciune, — privindu-l pe el cu niște ochi luminoși și aprinși. Poate din pricina aprinderii și se părea unora că ochii ei îl neglijează pe Iancu și se uită peste umărul lui la cine știe cine.

După ce s-au luat nastimpurile Salga s-au mai urmat o vreme puțin și pe urmă ea a început să se strîngă pe lângă casă. A mirat faptul că Merdenele, intrat printre proprietari de munți și devenit proprietar de munți, continua să lucreze la primărie. Și pe măsură ce Salga se astîmpăra, el devenea și mai sfios și mai cumsecade. (Desi cățiva — care putuseră — observaseră la el o resemnare ironică. Uneori cînd vorbea, el își lipa virful limbii de una din măselele din stînga și avea un zîmbet pieziș, sau își sugea amîndouă buzele deodată și prin această și alături o față foarte înțelegătoare și îngăduitoare pentru tot ce vede și ascultă.)

Nimeni nu bănuia că Salga îl iși spunea și-l coplesise prin tîrfe și acum cînd trîfia el începea să nu mai plutească peste toată lumea și se oprise, împuținată, numai la el, Iancu Merdenele se întristase și devenise un ironic cuvințios, înțelept și resemnat.

Ei avuseseră trei copii: un băiat — Didică — și două fete: Mieluța și Anghelina.

Pe Didică îl aduseră la un liceu comercial din Pitești. Dar acestuia nu-i ardea de carte și se pomenea cu el acasă în mijlocul furtunii vînt de frig, fără palton (îl vinduse) și fără nici un ban pentru că îl cheltuise cine știe cum.

Judecățile aspre dar abla mormăle ale lui Iancu se loveau de împotrivirea falcioasă a Salgai și nu se risipea. Ea își apăna copiii — semnă în parte ei — în corțole, îl îmbrăca din nou și-i dădea bani de gazdă, de taxe și de diferite cheltuieli. Și-l ducea iar la școală. Lucurile se repetau însă și după trei ani în care Didică nu trecuse nici o clasă, nu-l mai trimiseră. L-au ținut acasă și l-au făcut dezinfector comunal.

Pe urmă el se însurase cu o moașă, avusese cu ea doi copii și după cîțiva ani nevastă-sa murise. Rămase cu sîrînțele, cu câteva lucruri aflate de la moașă și cu ce mai știa el, Didică începu să facă pe agentul sanitar în comună. Cum umbra des beat, dădea mai mereu celor care-l întrebau despre beteșugul vreunui doborîc un singur diagnostic: „Vezi că urinare e pe cale să dispară” și făcea injecții anapoda.

Oamenii încetaseră să-l mai caute, în comună venise un veterinar adevărat pe care Didică îl reclama săptămînal pentru tot felul de fleacuri. El explica — în anii noștri — nereușita lui, prin originea socială nesănătoasă. Începu să facă regulat plîngeri la raion, la regiune și la București, apoi iar la raion, la regiune și la București, arătînd că nu mai poate profesa din cauza originii lui nesănătoase. Mai arăta că el nu e vinovat de asta pentru că de pînă în s-a izolat de mult și nu s-a lăsat „nici mormit nici molipsit” de el. Dar, așa cum și trebuia, plîngerile lui, de care Salga știa — ea îl cumpăra și plîngeri și hîrte și hîrte rămineau fără urmări.

Vînduse aproape tot din casă și rămăsese pur și simplu cu un pat, două toale, o masă, un scaun și câteva crăiți și oale. De mîncat, mîncă peste drum, la bătrîni, și întotdeauna se alegea cu mai mult decît ceilalți datorită următorului procedeu: se pune în față strachina cu lapte și bucată de mămăligă. El mîncă laptele, de mămăligă abia se atîngea și pe urmă constata mirat și supărat că și cum ar fi fost tras pe sfîrșit.

Mă s-a terminat laptele și mai am mămăligă!

I se mîncă lapte. Termina la repezeală mămăligă și mai cerea pentru că mai avea lapte. Ceilalți nu erigneau pentru că șiau săbucina Salgai pentru el.

Avea o grădină cu cîțiva pruni și cea mai mare distracție a lui — de fapt și singurul eveniment al feului cum trăia — era toamna, după ce făcea tuca. Atunci își îmbrăta gălmele: Lua cîțiva punni de boabe de porumb, le ținea în tuică pînă cînd se umflau bine, și pe urmă le dădea la păsări. (Se știe că păsărilor, ca să aibă carnea fragedă, înainte de a fi tăiate, li se dă băutura.) Didică beat și el, se uita la cele șapte gălme ale lui cum țintăieau se leșeau și cotodăceau. Și-l lovea o discază moale pentru el și pentru ele: uitate, sărăcuțele, mistelele cum se zbat și se vîlcăreau, crezînd precis că el le-a îmbrătat că să le taie și lui nici nu-l trece prin cap așa ceva, că om mai cumsecade că el este greu să mai găsească azi pe lumea asta, dar cine să priceapă asta. Lua „ămîle în brațe, le alina, le arunca în sus, le prindea, pînă cînd curtea întreaga se umplea de fulgi și el rămînea în mijloc țeapăn, ca o statuie de bunătaie și duioșie, care, ocolită de penele și putul care pluteau împrejur, părea gata-gata, din clipa în clipă să se înalțe sus la cer.

Spunea peste tot că el e bolnav și nu muncește în gospodărie pentru că suferă de inimă, iar aceasta o explica prin aceea că după ce stă jos și se ridică în picioare, simte un fel de amețeli, singele i se repede la cap și inima îi bate mai tare.

Didică avea doi copii: o fată care fusese înfiată de bătrîni și un băiat care urma acum la o școală de meserii, aceeași la care învățase și bătrînul Merdenele, dar acum schimbată. Schimbată începînd cu clădirea.

Tudor Dindelegan, instructorul U.T.M. al comunei, privea cu îngrijorare și tristețe la felul de trai al lui Didică. Începuse să-l facă rost de unele munci mai ușoare: magazioner la un pichet silvic, „om de teren” pentru niște ingineri geologi care cercetau munții. Degeaba Didică le refuza pe toate. Pînă la urmă reușise să-l „transforme” discutînd despre viteze.

A... și aici nu trebuie uitat faptul că Didică și Dindelegan erau prieteni din copilărie. Pe urmă se despărțiseră, Tudor plecase din sat, lucrase în mai multe locuri, apoi intrase într-o școală de activiști și pe urmă se interesase instructor aici în sat.

Ceea ce îl legase atunci în copilărie era o rușine pe care n-o puteau uita nici acum cînd erau oameni mari. Era într-o toamnă — el avea opt-nouă ani și vedea de vite pe cîmp. (Dindelegan, care era ortan, vedea pentru haine și mîncare de vitele unuia, Goșnele, un bătrîn chior care avea două mașini de trierau).

Porumbul se uscaseră și treclind printre ei, foile îi loveau fața, usturau și ei făcuseră o întrecere de durere. Fierde și întorcea vitele celuilalt, cel care străbătînduși în fugă postă de porumb, rămîne cu obrazul mai netăiat de fol.

Și-au ales postatele și alerga fiecare pe-a lui pînă cînd Dindelegan se oprise. Pe linia lui o găsisse pe fata lui Măcinic, adormită. Fata era mare, avea vreo douăzeci de ani și dormea cu genunchii ridicai, iar fusta se retrăsese destul de mult. Dindelegan îl chemase pe Didică să vadă și el. Acesta venise, se uitaseră împreună, țepeni, și li se făcuse rușine la amîndoi pentru că se uită. Dacă nu erau amîndoi poate că nu li se făcea. Dindelegan risipise rușinea prin cuvîntul „înțetșor”. Il arătase lui Didică gura întredeschisă a fetei și-l întrebase:

— O auzi cum sfîrșite?

— Cum? Izbucnise Didică zgometos ca să scape de sfîrșire.

— În-ce-tă-șor, — îi venise lui Dindelegan în cap și cu vîntul acesta moale și legănat îl năucise pe amîndoi mai mult decît înfățișarea fetei dezgoale.

El erau învîtați doar cu vorbe tari, scurte și necîntate.

De la o vreme însă, Dindelegan observase la Didică o liniștire și o istovire. Cînd trecea pe drum, el îl privea de după gard, dar nu-l ieșea înainte să-i vorbească, se furia în curte.

Tudor se gîndea că toate acestea ar putea fi semne că lui Didică i se luase de viața pe care o ducea și o dusea. Dar nu era prea sigur.

Îl mai lăsa să se zbată cîteva zile.

Intr-o duminică, Tudor intră pe poartă, se așeză sub un dud pe două scaunase mici și îl începu să discute mai în glumă, mai în serios, despre viteze. Au vorbit despre soferi, despre tractoriști, despre motocicliști și au ajuns la încheierea că acestora le vine foarte ușor s-o ducă pentru că datorită vitezei, clipa, minutul dinainte nu mai apasă momentul în care se află. Nu și-l mai amintesc amănunțit și asta poate să fie și bine, poate să fie și rău, dar oricum e mai ușor așa.

— Omul trebuie să aibă uitări, uitări de care pe urmă să-și aducă aminte, — chiar așa l-a spus Tudor Dindelegan. Altfel e greu să trăiești. Și celor mai mulți dintre oamenii le place munca pentru uitarea, nu uitarea, alceva, nu știu nici eu cum să zic, poate tot pentru uitarea minutului din urmă.

Intr-o margine, pe un pat îngust de fier, vopsit în alb, se răsfața în voie, Cornelia, fata înflăită a lui Didică. Ea avea petrecută de după gît o sfîrșică, de care erau prînse două turte dulci pe care le alina.

Mieluța, pe cînd se întorcea după disparițiile ei, îi aducea fetel un sită de turte dulci pe care erau desenați ursuleți, iepurși sau altevea. Fetele îi plăcea tot așa de mult turtele dulci pe cît îi plăceau chipurile de pe ele și de asta le sugea cu plăcere și tristețe și părere de rău. Dar întotdeauna mai păstra din cele șapte sau zece turte dulci, două sau trei — pentru figurile de pe ele. Acum ea mîngia cele două turte dulci, de pe care chipurile de ursuleți și iepurși începuseră să se steargă.

Mieluța ședea tăcută, cu minile în poală, în alt colț. Dintre toți lipsea Didică, pentru că de cînd era postat nu mai venea să se cape lapte pentru că mai era mămăligă și mămăligă pentru că mai era lapte.

Mîncară.

După aceea Iancu își privi familia, ridică arătătorul în sus, se uită spre nevastă-sa și spuse încordat și cu un fel de disperare, ca întotdeauna după masă:

— Vezi, Salgo, cum toate ajung la vorba mea? (Zicea lui n-o știa nimeni, n-o spusese nicodată, dar așa vorbea el mereu.)

Mai stătu un timp liniștit și iar ridică degetul:

— Salgo, eu o să mă omor.

Salga căscă, mai potrivî tutunul de naționale în foite și spuse, căscînd:

— A ajuns ziua ca ceasul și trece ca pîrerea.

Iancu se ridică și plecă. Toți știau unde se duce. Se ducea la un ochi de apă, un izvor înconjurat de izna broaște. Izna aceasta, al cărei miros se alcătua dintr-o aromă aspră și înviorătoare împletită cu una leasă, lîncedă de baltă și broaște, îl odihnea și-l împăca întotdeauna pe bătrîn. Era un loc care-l înfîmîpna mereu cu o prietenie blîndă și neputincioasă.

Incepu țirgul de Sîntul Ilie la Cărpensis. Se ținea pe o măgură și la începutul urcșului și țirgului, era un choșoc de băutori răcoaretoare dinăuntrul căruia vînzătorul striga:

— Miere vînd, miere vînd! Nu e miere nu mai vînd!

Și vîndea.

În fața acestui choșoc se afla altul, deschis de rețeaua locală de comerț și vînzătorul de acolo striga și el:

— Avern haine pentru bărbați, femei și tot felul de persoane!

Mai trebuie amintit un vînzător particular cam pirpiriu care stătea la tarabă și vîndea niște mere cam jigărite, mici și pătate, pe care le recomanda, neconvins și obosit, astfel:

Dindelegan îl ajută pe Didică să-i cumpere o bicicletă și

Înceț, înceț, acestuia începu să-i placă să alerge, să-i placă viteza, munca și meseria.

Acum se ducea din ce în ce mai rar să mîncece peste drum, la bătrîni. Aici se adunau împrejurul mesei Iancu, Salga, cele două fete, Mieluța și Anghelina și Cornelia, fetița lui Didică. Stăteau împrejurul mesei și de obicei, înainte de a începe să mîncece, Merdenele își privea familia.

Anghelina era voinică și albă, avea sprincenele albe, părul de pe minii și de pe picioare alb și de unde venise albul acesta, nimeni nu știa.

Cu trei ani în urmă, sosise în sat un tînăr care spusese la Ștat că e de la A.D.A.S. și Ștatul îl cazase la Merdenele. Aici Merdenele băiat a stat cîteva luni și a început să se apropie de Anghelina.

Cei bătrîni vedeau bine apropierea dintre ei, pentru că Anghelina în sat era uitată de toți băieții. Cînd a venit toamna i-au cumpărat un palton lui Aurel, — așa îl chema pe băiat. Peste cîteva zile acesta a dispărut. Anghelina, bănuind că el e la Rîmnic, a plecat și l-a găsit în gară fără palton. Il vinduse. I-a dat din nou bani din strînsurile ei. Aurel și-a mai luat un palton nou și s-a întors cu ea acasă. A mai stat pe culmea Grohotișului vreo zece zile și pe urmă a dispărut din nou și nimeni nu l-a mai putut lua urma.

Anghelina a început să se albească și părul de pe cap și suspina tot mai des — pe măsură ce timpul trecea — după Aurel. Și atunci era alcătuită toată numai din albețe și suspine. Dar dintre toți ai casei ea era singura care munea: vedea de capre, le mulgea, fierbea mămăliga sau prăjea turtă.

Și Mieluța... O, Mieluța care roagă pe oricine înfîlțeste pe drum să vină acasă la ei, la familia Merdenele și să spună că a văzut cum batucul sau mărgelele sau orice lucru pe care și-l cumpărase ea singură, — a fost cumpărat de vitulor el adorator... (Chiar așa zicea ea: vitulor el adorator).

Și trecătorul se îndupleca, venea și spunea că da, așa e, iar familia Merdenele rămînea încîntată. Doar Anghelina fugea afară și mai plîngea o dată și pentru soră-sa.

Mieluța fusese măritată, adică nu fusese măritată, dar făcuse nunta, acum cîinci ani cu un învîțător. Pe atunci aceasta lucra la o școală din Șendrulești, depărtare de vreo douăzeci și cinci de kilometri de culmea Grohotișului. Salga se împotrivi de la început căsătoriei, — spunea că nu-și dădă fata după unul care nu e nici o sămîntă. Că în neamul ei, neamul lui Mosorel, n-are ce căuta unul care nu e de sămîntă. Pînă la urmă, Salga se mai îmblînzise — fata o amenințase că fuge de acasă dacă n-o lasă să se mărite — dar pusese

condiția ca ginerele să-și lase serviciul și să vie să muncască la poșcanele din vale. (Pe atunci nu se înfîlțase colectivă pe Salga, cu ochii mari, rușinați. În cameră se azeau doar pașii Salgai și respirațiile lor. Pe urmă s-a mai auzit plînsul Mieluței, dar ea n-a putut plînge mult și arunca mîncă-și priviri umede și rugătoare.

A mai trecut peste un ceas, pe urmă mirele a aruncat pînă la sărit din pat și a început să se îmbrace. A ieșit fără să spună nimic și pe la familia Merdenele n-a mai călcat nicodată.

Peste vreau an s-a transferat aici în comună. S-a înșurat și are o casă care pică la piciorul culmii Grohotișului. Și-a cumpărat un patofon și cîteodată, în serile liniștite, sunetele lui urcă pînă sus, pe culme. Cînd le aude, Mieluța oftează pînă cînd îi sar nasturii de la ie. Nasturii care-i cad din cauza aceasta îi par mereu într-o cutiută colorată. În locul lor, cuase alții — noi.

Ea e mai întotdeauna liniștită și tăcută, știe în oada ei și a soră-și și zace pînă la prînz sau coase, iar cînd aprae printre ai casei, în ochii ei se vede îngrijorarea, aproape spaima, de a nu izbucni cu răutăți asupra tuturor. Cînd nu se mai poate înfrîna, dispăre cu zilele și lucrează la un geacu din vale la Cărpensis. Cu o parte din banii câștigați își cumpără nimicuri și spune print-un tractorist că sînt de la vitulor el adorator, iar restul de bani li dozește cine știe pentru ce. Pe urmă începe iar să zacă pînă nu mai poate.

Cu mîncă-sa vorbește scurt, peste umăr și în silă.

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată și apoi se liniști, un făcău se desprinsese din cercul de oameni dimprejur, se aplecă, ciocăni cu degetul arătător gîtlejul moșnegului, apoi își șterse mințile pe pantaloni și declară:

— S-a dus!

Un făcău băut îl întrebă, cu o veselie nepotrivită, pe cel care făcuse gîtlejul:

— Tu scăpai?

— Cineva îi dădu un cot în burtă și cel vesel nu mai spusese nimic.

Mașina cobora liniștit. Nu mai atinse pe nimeni, oamenii auziseră țipetele și se fereau, iar camionul cobora printr-un coridor de costume naționale. Mai dărimă totuși un choșoc cu băutori și mititei. Pe urmă ajunse la marginea șoselei, intră cu roțile din față într-un șanț și se oprî. Copilul șoferului a fost găsit întins pe canapeaua cabinei — adormit sau leșinat. Țipetele și plînsurile femeilor și bărbaților au fost tălăte și acoperite înăuntru prin mîntie. Poate mîncase simțul pentru că îl venise ceasul tocmai atunci. În timp ce el se zvîrcolea, sufocîndu-se și aruncîndu-și brațele și picioarele în aer, un copil cu ochii albi și măriți de groază, făcea ca după toate mișcărilor dinaintea morții pe care le făcea bătrînul. După ce omul se mai încordă o dată

RIPĂ

fragment de roman
de fănuș neagu

Am pus foc lui Jinga și-am fugit în lume. Dar pentru Tița și fi pus foc la tot pământul. Mult am iubit-o eu pe fata asta... Tracă stai și te gîndești bine cîtă dragoste încapă într-o inimă de om și cîtă durere și se trage din partea asta, îți vine să-nhați norocul de chibă și să-i scuipi în bot: na, că te-nvîrți tot prin buzunarele cui n-are nevoie de bani.

De la Dunăre am luat-o drept înainte prin cîmpie și am mers două zile și două nopți fără oprire. Umbra Tiței se ținea după mine. Ca s-o uit pe Tița, căutam pîrloage pline de colții babei, călcam ghimpii cu tălpile goale, dar degeaba, gîndurile tot la ea mi se întorceau. Și-aveam și rana din zold. Aliecele lui Jinga, patru, cinci, cite m-atingseră, stîrtau în carnea mea, dar nu-mi păsa de ele. Dacă-ai ști cit m-am tîrîrit în două zile și două nopți! Șarpe să fi fost și tot așa fi crăpat. Dar se vede că omul e mai tare decît își închipuie. M-am dus prin cîmpie, drept înainte, și nu m-am uitat înapoi niciodată. Mă uitam numai după pîrloagele care foiau prin iarba și după poponenii care fîstăiau ridicăți în două lăbune. Ceoleam movilele. Urcind pe virul unei nu te poți opri să nu faci ochii roați și dacă mi-aș fi întors măcar o clipă privirile spre locurile de unde fugisem, o simt și astăzi, aș fi luat calea îndărăt. Două zile n-am pus nimic în gură. În schimb am băut apă la toate fîntînile. În a treia zi am primit la un canton de cale ferată o pulpă de iepure. Asta mi-a dat putere, m-a ținut pe picioare și mi-a ținut trează judecata. Tot în a treia zi la amiază, am întîlnit o căruță. Omul de pe capă m-a făcut semn să urc. Ni-am suit, m-am lungit pe paie cu fața în sus și-am așteptat să mă ducă unde-o vrea el. Tim minse, băteau faroanele ca un cîntec din altă lume și copitele calilor țâcăneau șee în praful drumului. Ce frumos suna faroanele în Bărăgan! Ding-ding, Ding-ding. „E mult de mers, che! nu vă omorîți calior, c-asta-l de mers că nu se știe dacă vom ajunge vreodată la marginea cîmpiei”. Și e o liniște în jur că-ți auzi gîndurile. Mă uitam în sus, la cer, curgea ca o giră lîmpede și mă gîndeam la mine. Dacă am pierdut-o pe Tița, mi ziceam, mă pierd și eu. Cum e să trăiești fără Tița? Dar a dat Dumnezeu de-am adormit și n-am mai stat nimic.

Am-am trezîți seara tîrziu, și-am văzut că mă aflu într-o ogrădă. „Aici, trebuie să că stăruiești mure”, îmi spusese și coborîi pe arie, lîngă fîntîna cu scripete. Leșese luna, mare, cit fundul unui butoi de bere, și-n lumina ei de argint văzui caii care sfîrăiau cu nările înfundate într-o gramadă de pîșavă, casa de pîșavă clădită între salcimi pletosi, porumbari, crama, ocolul pentru vite și rîpa din fundul ogrăzii unde se arunca gunoajele. „Aștia sîtu și eu că trăiești!” Am ridicat pe umăr hamurile de piele trîsnite pe oște și am pornit-o spre casă. Mă simți cîntec și începu să latre. În ușă se ivi căruțașul. Era înalt, barbos, rozcovan. Său, cine știe, părea răginit de flacăra lăzii. Părul crescut pînă în colțurile frunții, răvășit, îi da un aer de înmormec.

— Te-ai sculat, mă? vorbi el. Cum te cheamă?
— Ion.
— Ion și mai cum?
— Ion Mohreanu.
— Baga hamurile colo în hambar și vino înăuntru.

Insoțit de mîriturile cinelui, am atrînat haosurile într-un cui de lemn, mi-am dat c-un pumn de apă pe ochi și am intrat în casă. Miroșea o camfor și a umezărală, înăuntru și înăuntru era luminată de-o lampă. Căruțașul meu întîlni un tablou pe perete, o litografie care înfățișa o circumă veche, cu grădini și lăutari, situată pe malul unei ape. Semăna leii cu bușuga „La Piaștea de moară” din Brăila. În marginea dispare apă, doi copaci deborșii de furtună, cu creangile crescute în sus, cum numai la ploș se vede, formau o balustradă naturală. Dela rădăcina copacului pîșava firul unui izvor care se vărsa în apa aceea albită prin-o pîșină de iucor. Sub coarda izvorului, vreo cinci bănci marinate și pline cu chefli care cîntau din gîtlare și din pîșă.

— Mie-mi spune Caramet, zise gădă, și-mi întinse țesla cu care bătușe culele. Pune-o în lada cu scute din colț.
Se dădu cîțiva pași îndărăt și privi tabloul din mulțumire. Avea ochi mîci, inflamați de arșiță. Se întoarse spre mine și mă întrebă:
— De ce umbli șoldii?
Luai pe nepregătite, răspunsei drept:
— M-a gîrlit unul cu săcie.
— Da, știu, spuse el, te-ai dat de gol prin somn.
— Mă-și de ghiață?, îl înjurai eu în gînd — și mă speriai de ce puteam să spun în somn. El mă privea născut. Un bătrîn și li scînteia în pupile. Îi vedeam fruntea mîhnită, gura lăsată, făcile umflăte, ea la gusteri, buzele crăpate și barba rozeată și mă gîndeam că pînă-n mizerul nopții să-mi lan tălpășița. În zold mă seca o durere surdă. Închisei ochii și mă resemnai de perete.

— Hei, mă zgîlții Caramet, ce-i cu vise, și-e rău? Mă apucă de umeri și mă întinse pe dușumele. Umezala și miroșul de camfor veneau pe dedesubt, din baci. Te-a tîrîrit săarele, trebuia să se treziți și să te pui să stai cu nasa-n vînt.
Mă trece o oțet pe tîmple și-mi revenii.
— Trebuie să-ți store șoldii-lă ca caltele e nenorocire. Iată, ce poate să facă o femeie dînt-un om. Fierul dracului, femela, te-mpinge la crimă, dacă vrea ea.
Dar trebuia să mă laze. Ușa ce da spre interiorul casei se deschise și-n tîndă apără o femeie ochioșă, tînără, purtînd un capot înfiorat. Era durdulie, cărnosă și-avea niște ochi ca ai Tiței, cînd se uita la tine parcă te plesnea o dogoare peste față, trebuia să ridici mina ca să te păzești.

— Ce e? întrebă Caramet.
— Vino să-ascuți ce poezie ț-a făcut Ghica. Te dă gata, să mor, na. Cîdă:
„Mie-mi spune-o păsărică:
Cine-adună nu mînușcă”.
Caramet se încruntă. Dar minia lui fă o mișie galbenă, rînceadă, căznită, minie de om cu inima învețită în grăsimi.
— Du-te-n prăvălie și spune-i lui Ghica Dirivici că-i bieț. Să-i iașă el o poezie de-asta lui Petre Grozea de-a-l ține cu-teaș.

Femeia nu plecă, se apropie curioasă de mine.
— Cine ești, mă întrebă. Vii din Moldova?
— E boț, răspunse Caramet spre marea mea. A furat doi cai.
O umbră de spaimă, subțire, sau, poate, de simțire trecu peste fața ei. Vrai să vorbesc: De unde dracu mă bănuia lă de hoție? — dar Caramet îmi făcu semn cu capul de la spatele nevestii și-o lă în inamie așa cum mă prezentasem ei că femeii îi place să-asculte istoricii din asta.

Mă uit la nevestița, era ai dracului de frumoasă și-mi părea bine s-o văd că se sperie. Cînd le cuprinde frica, femeile frumoase rotunzesc ochii, carnea le tremură aștîlă: și pleoapele li s-abat ca niște aripioare de gîze. Altra care se șiflu frumoasă din cale-afară, mai mult ș-alina, vezi bine pe chipul lor că le e și nu le e frică, și-astucei simți că inima-ți dă brînci să le joci nițel. Zisei:
— Da, am furat doi cai. I-am scos dînt-un armău cu Costică Plerdutu, dar după aia ne-am bănt pe ei și ai și-a decăreai pușca-n mine.
— Tu?! se minună femeia. Apei izbucni vesală: Le-ai aștat tu cu un deget pe Costică Plerdutu? Pași de-aici, că mă faci să legîm.

Eu amuzat.
— Vezi, știam eu că nu te crede, sărî bucuras Caramet. Auzi, Bișca, mi-a venit mie așa o idee: ia o-o speriet pe Bișca, și ăsta e crezut că te dă gata. Zău, că m-a crezut. Spune drept dacă n-ai crezut? Al zis e-o să-i desrîntăm de sperietură.
— Să mor dacă nu m-ai băgat în boale... Err! ce mă-e frică, strigă ea spre desfătarea lui Caramet. O să dau în gîlbînare de-asta frică — și leși din undă, prefăcîndu-se crețav de înspăimîntată.
— Măi, măi, continua să necheze Caramet. A fem bană, să știi. Bișca li cunoaște pe Costică și va-i spui că te-ai băntu cu el. Știi tu ce face Costică ăla, cu unul din ceata lui care-l cură-n bory? El leagă de spînzarea calului și-l trece Dunărea

atlantide, cetăți și deșerturi, s-a așezat o pasăre albă.
Pe locul unde călătorea, odată, pământul...

VERSURI

De amintiri îndepărtate m-apropii, ca frunza care cade în golul umbrei proprii, — potîr de umbră-n care văzduhuri se adună și seve gîlgiind de lună...

Oare-am trăit întreg? Întors în timp, mă recunosc minutele trăite? O, vîrstă noastră e un anotimp ireversibil, cu fîntîni fîșnite.

Pot glasuri noi să reinviu din scrumul imaginilor care n-au fost vers? Pot să cobor în amintire? Drumul e doar în față, drumul vechi s-a șters...

— Apă, cere Tița înco, dați-mi să beam — și-n clipa aceea mă trezii, cu gîlgiul așea de șee. Eram leorărit de transpirație. Între peretii de șpăc ai podului, îngrășat de șoame, cîlădași pe dedesubt de șarrei, mă simțeam ca și cum aș fi intrat cu capul într-un vraf de lăză neapărată. M-am tîrîrit spre scară și, tîrîndu-mă am văzut lămă: altăra între crengile unui salcîm bătrîn ca un ochi de spînzurătoare. Am încercat. Prin lăzul spînzurătorii se strecura încoț-încoț, fumuria, gîtul unui cocor. O să moară, mi-am spus lagreții și mi-am dat drumul să lumec pe scară. Jee, în curie, frica mi s-o risigîti, cocorul dispăruse. Am bănt apă și mi-am descuris ușor bandajul de pe rana. Apei m-am dus să mă tăvălesc în mureșea rîpei, sub niște pruni cu coaja jupuită. Gamașele îngrășăte în vale fermentau, dăbearea lor putredă, sălcie, zăia sub cerul nopții șecetate și împinse depărtările. Sus, stelele semănau cu niște nadari de miejar care luminașă fumeșind. La vale, pe un petec de mlaștină seacă, se rostogolea o lăză de elmi înfierbîtași, făcînd să țîrănească țîmpinele de cocuță, dese că a-ai fi putut băga un băț între ele. Căpșana mică, deșelată, neagră, șechina jălnic. „Dac-ăș avea o buturugă să-i dau drumul peste ei!”

I-am împărtășit, bălănda-i cu cîmburi de stîc. Sub mal, șiciera împărtășite șate de cîmburi și capace de țînchior, vîntul, sunînd deșit, lumeca peste ele, cămîndu-se să învîrta roata unei roabe de fier răsturnată pe potecă. Vîntul aducea miros fierbînt de praț. Impiaș de vînt, ceral părea un șovon de mireasă. În cîmpie, sîcîndu-și ochii verzi, o pîșică sălbatică pîndea lîngă un mureșor de cîrșit. Pășia mai spre dreapta. În mijlocul unui morman de cenusă, se înălța scheletul unei sperietori, avînd la loc de cap o căldărușă de betex. De brațele căldărușii atrîna două legături de șerpi morți. Șerpii șicicleau șișiri, șișiri. La bru, alți șarpe, în formă de carea. Mă cuprinsese greșă. Ripa. La un lac cu chînal cîmpiei, cu arșița care urca în valuri dina mîrșatulele țării, îmi dădea ameteșă. Sufeream după răcoarea de la Dunăre.

Cîntîndu-mă, am pornit-o printre căpîțele de paie și grămezie de vîță uscată spre culcușul meu din podul de fin. În jur, linștea rea, apăsătoare. O lumină tăioasă, vicioasă, izbucnînd din lună ca un viscol. Încercam și stăruia în aer parcă pentru veșic — lumină albă, fără vibrații, ustura ochii și pustia sufletul. Sub reflexele ei moarte, eșaa lui Caramet, întunecată diformă, părea construită adume ea să țînă roțarșie rîpei.

— Paparudă-rudă, cheamă ploaia crudă...
Caramet, splecăt peste pervaz, se munea să le accelereze ritmul, sufînd meru într-un fluier de țînchea, în care se zbătea balborosit o buclăcă de plumb.
— Fără ești o broască, strigă el, nemulțumit. Parcă-ți icl măsură pentru cocșug.
— E greu, zise Bișca.
— Atinge-o cu nutăua peste vine.
Caramet își trase capul din fereastră și veni în curte, numai în cămașă și lizene. Speriată, fata fugi lîngă perete, Caramet se lășă în patru labe, cu fața la ea, și începu el să joace.
— Uite-ăș — Hop, di, di, hop — Hop.
Strigă și se arunca cu fundul spre lună, greol. Fata se apropie, cu gîndul să-i țînă pereche, dar Bișca o oprî.
— Cîntă! îi spusese și fata relus, înalt, cîntecul acela al ei care aducea mult a boreț.
Dar Caramet continua să salte, fără să țînă șeama de cîntec. Cămașă îi plesnise în spate, cureaua îi strîngea. Se descurc, stîrnea cureaua pe după gît, așa cum fac soldașii la closet, și începu din nou să se rostogolească pe vine, icnînd gros și din gît:
— Hop, di, di, di, hop!

Tropăia ca un cal de furat și eu tui nevoit să mă retrag mai adînc între căpîte, pentru că cu fiecare salt înainta tot mai mult spre mine. „Cînd o fi sub salcimi, sar în ripă”. Bruce, mă oprî îngrăzit: la plocoarele mele zăcea mori cocorul pe care-l țîzusem strecurîndu-și gîtul în ochiul ca de spînzurătoare al lunii. Vrai s-o rup la fugă, dar în clipa aceea am auzit glasul lui Caramet. Îngenușchise sub salcimi și se ruga cu fața ridicată către cer:
— Măică preclisă, îndurătoare, mi-am rupt de la gură și-am cumpărat pămînt... dezleagă ploile și fă-l să rodească din belșug, ca pîntecul Sarel.

*) din romanul „Satul hoților de cai”.

ALIN GHEORGHIU Combina

CALUL

Cimpia era plină de tractoare... Tîrînd în urmă-i — fumuri, — africî și asii, calul bătrîn călca, șovăitor, lutul negru și gleznele lui subțiri se-pleticeau, coborau, împovărate de șeaua goală, îngenunchînd, iar ochii mari și buni și nedumeriți, cu gene odioioară arse de stele se umpleau de-ntuneric.
Bătrînul simțea abia acum, vai, abia acum, roțirea planetei. Gîndind și-n somn, n-o ștîuse... În șeaua de care se agățau, cîndva

GAZETA LITERARĂ

ȘI VOR INTRA ÎN RUGINĂ...

Vezi, ce-nversurare blindă-n aceste zăpezi!... Cu cită dulce încăpăținare încearcă pămîntul să-l înfețe în curățenie și frumusețe.
Norod mărunț de stele căzătoare arzînd pe sub lucide haine reci pe mine și pe tine ne îmbracă

și frumuseții care o să treacă ele se dăruie întregi...
Și-ntr-o zi cînd nu vor mai fi, tot o să lase ceva din ființele lor frumoase...
Casele înalte vor avea fețele spălate, copacii vor purta muguri tremurători în vînt, și numai adînc în pămînt, armele vechi, căștile sparte de odinioară îngropate aproape de moarte, se vor cutremura atinse de-o ciudată lumină — și se vor umple de o cocleală și mai amară și vor intra mai adînc în rugină...
Februarie, 1963

MIOARA CREMENE

UN POET AL ADOLESCENTEI

Oricine știe că „rue de la Paix”, „rue Royale”, „rue Vendôme”, cartierul Saint-Hippolyte...

pe care un profesor excelent îi predă elementele limbii noastre de căpetenie, engleza. Nu prea vesel, minzul...

pentru „statutul tău prospectiv” (pentru viitorul tău). Dintre cele din vitrina, alege mai bine una din cele mai frumoase TOYS IN THE WORLD...

luminosă pe traseu; în limba germană, apoi AUTOVETTURE CON FARI E PANALINI ED ANCHE LUCCI DELLA PISTA...

„La Piteul Albastru” („Au Nain Bleu”), magazinul universal de jucării din Paris. Articol publicat de cunoscutul critic și istoric literar francez Etienne...

Ce scriitor minunat e Ghiz Aitmatov! Zgomotele abia perceptibile ale nopții asiate care par să ascundă sensuri...

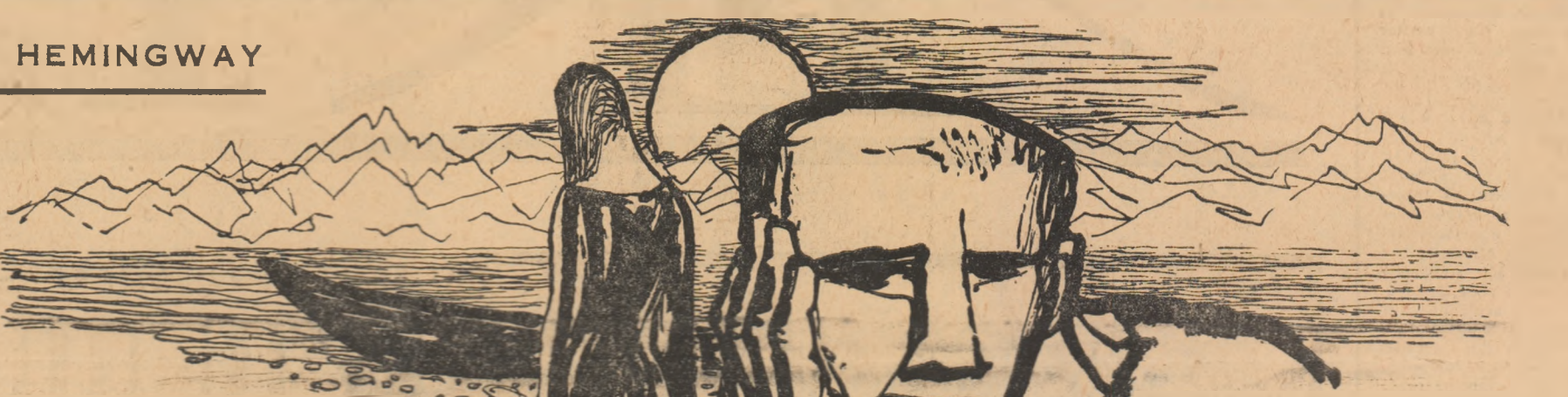
Sensurile etice ale povestirilor lui Aitmatov sunt și mai evidente în cazul unor personaje negative ca Abakir, Osmon, Djantal etc.

Legată organic de bogatele tradiții ale Orientului (prin lirismul ei și prin implicațiile morale, pe care le conține...

Marjorie Băișcă fusese pe vremuri un oraș forestier. Zgomotul marilor ferăstrăuri din fabrica de cherestea de pe malul lacului...

Nick își dădea seama că se apropie de linia de coastă și că se apropie de linia de coastă și că se apropie de linia de coastă...

Marjorie zise că se apropie de linia de coastă și că se apropie de linia de coastă și că se apropie de linia de coastă...

ERNEST HEMINGWAY

COMITETUL DE REDACȚIE Teodor Băiș; Ov. S. Ciohărniceanu (redactor șef adjuncți); S. Damlan; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjuncți); Eugen Simion; A. I. Ștefănescu; Tiberiu Ulan (redactor șef); Heralamb Zăncă (secretar general de redacție).

O ENCICLOPEDIĂ PENTRU COPII, este volumul de referință în domeniul științelor și literaturii aparținând la Moscova. Ingrădit de Academia de Științe Pedagogice a U.R.S.S., este o lucrare de mare valoare...

Imaginați-vă un îndrăgostit care și-ar amesteca iubita peisajului său cu peisajul diversele reuniuni mondene, garden-party-uri, cocktail-uri sau partide de dînzătoare...

„Contra punct” este un roman care este o analiză psihologică a unui om care se luptă cu sine însuși...

„Contra punct” este un roman care este o analiză psihologică a unui om care se luptă cu sine însuși...

„Contra punct” este un roman care este o analiză psihologică a unui om care se luptă cu sine însuși...